

Ontdekking van de speelnatuurwereld

Het is de bedoeling van dit project een goed overzicht te krijgen van alle locaties waar de buitenruimte **bewust** zo is **ontworpen en ingericht** dat **kinderen er in en met de natuur** kunnen **spelen**. ‘Speelnatuur’ is dus de kern van het onderzoek.

Door een toelichting op de vetgedrukte begrippen willen we de randen van het onderzoeksgebied verkennen.

Bewust ontworpen en ingericht

Gelukkig is er zelfs in het drukbebouwde Nederland nog ruimte voor kinderen om op (nog) niet ingevulde terreintjes te spelen. Weliswaar niet meer in die mate als 40, 50 jaar geleden, maar toch weten avontuurlijk ingestelde kinderen (met niet te bezorgde ouders) nog wel ‘landjes’ te ontdekken. Struinnatuur zouden we dat willen noemen. De mooiste struinnatuur vind je langs de grote rivieren en natuurlijk langs de kust.

Struinnatuur kan heel goed dienen als inspiratiebron voor speelnatuur. Je kunt daar prima zien hoe kinderen ‘in de vrije wildbaan’ spelen. Waar struinnatuur is moet die vooral zo blijven. Het verschil tussen speelnatuur en struinnatuur zit hem dus in het feit dat struinnatuur niet en speelnatuur wél bewust voor dit doel is ontworpen en ingericht.

Kinderen

Speelnatuur wordt ontworpen en aangelegd voor kinderen. Van 0-4 (vooral kinderopvang), maar nog vaker voor de basisschoolleeftijd (4-12). Soms merk je dat ouders minder welkom zijn, bijvoorbeeld op groene bouwspeelplaatsen, waar de begeleiders bang zijn dat het vooral de vaders zijn die aan het timmeren gaan. Maar meestal wordt de aanwezigheid van begeleidende volwassenen wel op prijs gesteld of is die – vooral op scholen en in de kinderopvang- zelfs vanzelfsprekend (zichtbaar b.v. door de aanwezigheid van zitgelegenheid voor volwassenen). Speelnatuur leent zich door de ongedwongen en actieve sfeer heel goed voor de verbetering van sociale contacten tussen alle leeftijdsgroepen.

Jongeren (12-18) voelen zich ook aangetrokken tot speelnatuur. Vaak wordt daar relaxed mee omgegaan: als ze er maar voor zorgen dat er geen rotzooi achterblijft, zijn ze welkom. Maar dat gaat natuurlijk niet altijd en overal goed.

Enkele jaren geleden zijn in het kader van het project ‘naturally cool’ samen met jongeren groene hangplekken ontworpen. Deze voorbeelden willen we graag meenemen in het onderzoek. Bij ‘kinderen’ denken we dus breed: zij zijn in de regel de officiële doelgroep, maar van de speelplek kan mede gebruik worden gemaakt door andere leeftijdsgroepen.

In en met de natuur

Bij speelnatuur gaat het écht om natuur. Zo veel en gevarieerd mogelijk (bomen, struiken, planten en de bijbehorende dieren) en zo natuurlijk mogelijk (b.v. wilde, dus niet gecultiveerde planten, niet alleen beplanting maar ook begroeiing/vegetaties). Wij willen graag, dat kinderen **in** de natuur kunnen spelen, maar ook **met** deze natuur.

Robuuste natuur, die behoorlijk goed tegen betreding en bespeling kan vormt de basis van speelnatuur. Meer kwetsbare planten kunnen er wel staan, maar die zijn dan op een of andere manier beschermd tegen enthousiast kinderspel, bijvoorbeeld in verhoogde bakken of achter stevige afscheidingen; het kan ook in de vorm van struiken met dorens, zoals rozen, meidoorn, sleedoorn etc. Insectenhotels, vogelnestkasten, vleermuiskasten e.d. kunnen aanwezig zijn om de aandacht te vestigen op ‘al het andere leven wat samen met ons is geboren’.

Met de natuur spelen betekent dat plantaardig materiaal gebruikt kan worden om te bouwen

en mee te knutselen (wilgentenen, kaardenbol, riet, Japanse duizendknoop etc.). Struiken leveren schuilplekken en bessen; bomen kunnen worden beklommen of er kan een boomhut in worden gebouwd. Ook de natuurelementen water, lucht, vuur en aarde (oftewel water en zand, reliëf en een vuurplek) hebben een hoge speelwaarde.

En eetbare planten? Kruiden, groenten, fruit? Of bloemen voor in de vaas? Kippen en konijnen? Die ervaren we minder als speelnatuur, maar het is natuurlijk wel een goed idee kinderen ook met deze gecultiveerde natuur van dichtbij - en al doende - kennis te laten maken.

Spelen

Voor kinderen is spelen de natuurlijke manier om de wereld om hen heen en hun eigen plek daarin te ontdekken. Er valt veel te zeggen over de overeenkomsten en verschillen tussen spelen en leren. Wij hebben toen wij op een avonturen - bouwspeelplaats werkten gezien dat kinderen daar ontzettend veel leerden. Toch zeiden zij zelf dat ze het er zo fijn vonden omdat ze er niks *hoefden* te leren. De titel van ons boek geeft ook aan dat het ons vooral gaat om het *vrije* spel waar je spelenderwijs veel kunt leren. Niet alleen cognitief, zoals nog steeds te vaak in het basisonderwijs gebeurt, maar met alle zintuigen beleven, in een informele of non-formele context.

Locaties

We ontdekken speelnatuur in particuliere en buurttuinen, bij basisscholen en V.O., in de kinderopvang, in 'vergroende', omgevormde 'traditionele' speeltuinen, op groene bouwspeelplaatsen, velerlei natuurspeelreinen met of zonder begeleiding, rondom of in de nabijheid van Natuur- en Milieueducatieve Centra, als deel van kinderboerderijen en particuliere of openbare recreatieterreinen, in (stads)parken, natuur(ontwikkelings)gebieden en bossen...